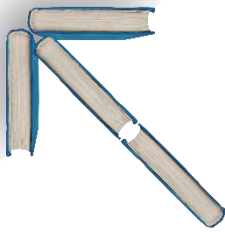

**KATALOG
OBUKA
AKADEMSKOG OSOBLJA**

Uvažavajući međunarodne dokumente i važeću zakonsku regulativu u Bosni i Hercegovini, kojima se osiguravaju osnovna ljudska prava, a među njima i pravo na obrazovanje, Univerzitet u Sarajevu stvara uvjete za jednakopravan pristup i aktivno sudjelovanje u visokom obrazovanju.

S tim ciljem, osnovan je **Ured za podršku studentima (UPS!)** čija je djelatnost primarno usmjerena na pružanje pomoći i podrške studentima, te razvijanje inkluzivne kulture, politike i prakse u prostoru visokoškolskog obrazovanja.

Usluge Ureda definirane su temeljnom orijentacijom ka stvaranju poticajnog okruženja i promoviranju kvalitetnog obrazovanja za sve, a jedan od načina kako to postići jeste jačanje nastavničkih kompetencija akademskog nastavnog osoblja.

ZNAČAJ KONTINUIRANE IZOBRAZBE AKADEMSKOG OSOBLJA

U promjenljivom vremenu u kojem živimo, jedina konstanta je činjenica da se promjene dešavaju svakodnevno i ubrzano. Promjene registriamo na svim poljima ljudske djelatnosti. Naravno, te se promjene u svim oblastima ljudskog djelovanja ne dešavaju istim tempom, ujednačenom dinamikom, često nisu simultane, ali su jedna drugoj uzrokom i/ili posljedicom.

Ovakav dinamični kontekst karakterističan je i za polje odgojno-obrazovnog djelovanja, posebno za nastavničku profesiju na svim razinama obrazovanja. Vrijeme kada je cilj nastavnog procesa bio prenošenje znanja, a nastavnik bio isključivi posrednik znanja - pripada prošlosti. Ili bi, barem, vrijeme u kojem je njegova uloga sama po sebi iznad potreba i mogućnosti studenata, trebalo biti sve više iza nas. Ipak, nastava se razumijevala, a još uvijek se često razumijeva, kao proces u kojem se pamte gotova, unaprijed određena znanja i stavovi, proces u kojem sadržaj i nastavnik imaju centralni položaj, a dominantno se cijene receptivna i reproduktivna sposobnost studenta. Informacije i znanje se prenose, pasivno i nekritički usvajaju, a zatim najčešće verbalno reproduciraju u procesu ispitivanja i ocjenjuju u odnosu na količinu zapamćenog.

Visokoškolska nastava je dugo zadržala ustaljeni nastavni protokol: predavanje, pamćenje i reprodukcija. U određenim studijskim oblastima bila je moguća očigledna, eksperimentalna, egzemplarna i laboratorijska nastava, ali je predavačka nastava dugo odolijevala promjenama. Uglavnom su bili cijenjeni oni studenti koji su imali razvijene verbalne sposobnosti ili vještine pismenog izražavanja, koji su najbolje odgovarali na zadatke i to one koji su imali samo jedno tačno rješenje/odgovor. Studentu, o kojem se sada više saznaje, znanje nije moguće ulijevati u glavu niti neko drugi može pisati po njegovim praznim pločama. Znanje za studenta mora biti rezultat procesa učenja, osobne spoznaje i aktivnog sudjelovanja u njegovoj sukonstrukciji za koje nastavnik stvara okolnosti, vodi, podstiče i omogućava da se doista i dogodi.

Promjene i procesi na koje smo pristali potpisivanjem Bolonjske deklaracije i pripadajućih reformskih dokumenata, te odluke koje treba donijeti u odnosu na izazove koji su pred nama, najdirektnije se odnose na nastavu kao na mikroprostor realizacije visokoškolskog obrazovanja, ali i na nastavnika pred kojim se nalaze sve složeniji zahtjevi kako bi nastava koju realizira bila kvalitetna i odgovorila na potrebe studenata.

Kako bi se takve nakane intencijski i optimalno realizirale, nastavniku više nije dovoljno znanje znanja o predmetu poduke i urođeni pedagoški takt ili tek sklonost ka podučavateljskom pozivu. Njemu su sve više potrebne spoznaje o studentu, o tome kako čovjek uči, o učenju i podučavanju. Martin Hajdeger je vrlo inspirativno i odgovorno rekao da je

podučavanje čak teže nego učenje jer je podučavanje, zapravo, omogućavanje učenja. Učitelj, i kada je iznad svih svojih učenika, još uvijek mora učiti više od njih – on mora učiti kako njih podučiti da uče.

Programi cjeloživotnog učenja i kontinuiranog stručnog usavršavanja trebaju doprinijeti jačanju pedagoško-didaktičko-metodičkih kompetencija univerzitetskih nastavnika/saradnika kako bi nastavni proces bio maksimalno optimiziran i studentu orjentiran. Opredijeljen da osigurava kontinuiranu podršku u izgradnji kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja za sve, Ured za podršku studentima Univerziteta u Sarajevu nudi programe obuka za akademsko osoblje.

Programi obuka, o kojima donosimo informacije u nastavku dokumenta, kreirani su i pilotirani u okviru projekta „Visoko obrazovanje – obrazovanje za sve“ u partnerstvu s UNICEF-om u Bosni i Hercegovini i programom Ujedinjenih nacija – Dijalog za budućnost.

**PROGRAMI
OBUKA
AKADEMSKOG
OSOBLJA**

<h1>1.</h1>	Naziv programa obuke	OBUKA IZ OBLASTI INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA
	Podrška razvoju programa obuke	
Trajanje	12 sati	
Realizatori	dr. Lejla Osmić dr. Lejla Kafedžić dr. Snježana Šušnjara dr. Emina Dedić Bukvić dr. Sandra Bjelan-Guska dr. Merima Zukić	
Cilj i ishodi obuke	<p>Cilj obuke je informirati polaznike o mogućnostima unapređenja inkluzivnog obrazovanja na tercijarnoj razini, te ih osnažiti u promjenama koje trebaju napraviti na ličnoj razini i promjenama u nastavnoj praksi.</p> <p>Nakon realizirane obuke polaznici će biti u mogućnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objasniti uzroke socijalnog isključivanja pripadnika marginaliziranih skupina. • Argumentirati temeljna polazišta inkluzivnog obrazovanja. • Preispitati vlastite stavove (stereotipe, predrasude). • Demonstrirati interkulturalnu pedagošku kompetenciju za rad u heterogenim grupama. • Kreirati prijedlog primjene univerzalnog dizajna za učenje na konkretnom nastavnom predmetu. • Kompilirati informacije i iskustva o servisima podrške i postojećim resursima u funkciji realizacije inkluzivnog obrazovanja. 	
Sadržaji teme	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavnik u susretu sa socijalnom isključenošću – inkluzivno obrazovanje • Temeljna polazišta inkluzivnog obrazovanja • Učenje o različitostima – identitet, stereotipi i predrasude • Interkulturalna osjetljivost kao dio pedagoške kompetencije za rad u heterogenim grupama • Univerzalni dizajn za učenje – kreiranje zajednice koja uči • Studenti s invaliditetom u akademskoj zajednici 	

U nastavku teksta izdvajamo kratke opise sadržaja koji se realiziraju unutar svake od navedenih tema redoslijedom izvođenja u toku obuke:

1. NASTAVNIK U SUSRETU SA SOCIJALNOM ISKLJUČENOŠĆU – INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Socijalna isključenost, kao sveprisutna pojava neovisno o razvijenosti zemlje, označava proces kojim su pojedinci gurnuti na ivicu društva i spriječeni u punom učestvovanju zbog svog siromaštva ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za cjeloživotno učenje, ili kao rezultat diskriminacije što ih, dalje, udaljava od zaposlenja, prihoda i mogućnosti obrazovanja, kao i od društvenih mreža i aktivnosti zajednice. To je, dakle, pojam koji nadilazi granice siromaštva, marginalizacije, diskriminacije a naglasak stavlja na nematerijalne i socijalnoparticipirajuće aspekte života. Osim što je jedna od dimenzija socijalne isključenosti, smatra se da obrazovanje ima instrumentalnu ulogu u procesu društvenog uključivanja. Njegov značaj se očituje u osposobljavanju i sticanju kompetencija potrebnih za puno učešće u ekonomskom, društvenom i kulturnom životu odnosno socijalnoj inkluziji. S obzirom na ulogu koju nastavnik ima u obrazovnom radu, ali i cjelokupnoj društvenoj promociji, važno je da razumijeva temeljne odrednice socijalne isključenosti, pretpostavke socijalne inkluzije te inkluzivnog obrazovanja kao njenog segmenta. Tema će biti realizirana kroz prezentaciju osnovnih teorijskih polazišta, rezultata istraživanja te poticanje učesnika na aktivno sudjelovanje u individualnom i grupnom radu.

2. TEMELJNA POLAZIŠTA INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA

Temeljna polazišta inkluzivnog obrazovanja je tema unutar koje se razmatraju različita pitanja, kao što su: razumijevanje inkluzivnog obrazovanja, osnovna terminologija inkluzivnog obrazovanja, međunarodni i nacionalni dokumenti koji predstavljaju polazište za inkluzivno obrazovanje, osnovne upute u komunikaciji i ophođenju sa osobama s invaliditetom, uvod u univerzalni dizajn i asistivnu tehnologiju. Realizacija teme je planirana kroz prezentaciju teorijskog okvira, osnovnih rezultata istraživanja, prikaz sadržaja dokumenata, te diskusiju i sudjelovanje u različitim individualnim i grupnim aktivnosti.

3. UČENJE O RAZLIČITOSTIMA – IDENTITET, STEREOTIPI I PREDRASUDE

Različitost se u ljudskom kontekstu odnosi na razlike u rasi, spolu, profesionalnom iskustvu, religiji ili političkom uvjerenju, i još više... Mnogo je elemenata različitosti o kojima trebamo voditi računa jer putem njih ocjenjujemo i prepoznajemo mnoge aspekte različitosti i njihove utjecaje na određenje nas samih i načine kako mi vidimo druge. Osnovne elemente različitosti čine stvari koje su nam zadane (rasa, fizički izgled, religija, status obitelji, nacija) a po kojima nas, obično, drugi prepoznaju.

Na drugom mjestu su stvari na koje možemo utjecati: obrazovanje, društveni status, prijatelji, zanimanje,... Sve nas to određuje i tvori dijelove našeg identiteta. Važno je znati da ono što naučimo o drugima u našim obiteljima utječe i na naše stavove i percepcije o njima. Također, i drugi nas promatraju i tumače naše ponašanje kroz svoje iskustvene 'naočale'. Tako neke ljude rado prihvaćamo i s njima se družimo a druge odbacujemo ili izbjegavamo upravo zbog gore navedenih odrednica identiteta i utjecaja i obrazaca ponašanja koje primarno usvajamo u svom okruženju. Stereotipi su generalizacije o određenim grupama ljudi, kojima se istovjetne osobine pripisuju svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova. Oni su mentalna slika ili uvjerenje da ono što vjerujemo o jednom članu neke grupe, karakterizira cijelu grupu. Stereotipi su zasnovani na pretjeranom pojednostavljivanju, preuveličavanju ili iskrivljavanju, generalizaciji i predstavljanju kulturoloških atributa kao "prirodno zadanih" (Allport). Za razliku od stereotipa koji nisu nužno emocionalno obojeni, predrasude nose duboke sudove i stavove o nekome i otporne su na logičke podatke i, najčešće, uključuju neprijateljska osjećanja prema drugima. „Sama riječ pred-ra-sud(a) ukazuje na prerano suđenje, neutemeljeno suđenje. Predrasude su skup stavova koji uzrokuju, podržavaju i opravdavaju diskriminaciju.“ (Farley, 2000:18).

4. INTERKULTURALNA OSJETLJIVOST KAO DIO PEDAGOŠKE KOMPETENCIJE ZA RAD U HETEROGENIM GRUPAMA

Osnovni cilj interkulturalnog odgoja i obrazovanja jeste da omogući kvalitetno obrazovanje za svakoga. Interkulturalno obrazovanje usmjereno je prema promicanju različitosti kao društvenog bogatstva. Različitost se shvata kroz razumijevanje odnosa unutar odgojno-obrazovnog procesa. Da bismo razvijali interkulturalne vrijednosti kod mladih, neophodno je odgajati i obrazovati one koji rade u području odgoja i obrazovanja, prvenstveno nastavnike. Glavni pokretači i medijatori interkulturalnog odgoja i obrazovanja jesu nastavnici, te im je zbog toga važno omogućiti kvalitetnu izobrazbu i programe stručnog usavršavanja. Položaj i uloga nastavnika u savremenim školama zahtijeva posjedovanje interkulturalne kompetencije. Interkulturalno kompetentan nastavnik je sposoban „vidjeti“ i razumjeti odnos/e među različitim kulturama, razumjeti i shvatiti vjerovanja i ponašanja pripadnika pojedinih kultura, konstruktivno djelovati i rješavati pitanja koja se javljaju među kulturama unutar društvene zajednice. Zbog toga je važno poticati interkulturalnu osjetljivost kojom nastavnici prepoznaju i znaju se suočiti a razlikama među kulturama, razlikama u načinu na koji se opaža svijet. Razvojni model interkulturalne osjetljivosti omogućava osobi da prepozna stadije kroz koje prolazi prilikom suočavanja sa teškoćama u susretu sa drugim kulturama. Kao ishod ovog procesa, interkulturalno osjetljiv nastavnik ima razvijen osjećaj za socijalne i kulturne različitosti, afirmativan pogled na učenike koji imaju drugačije porijeklo, a ujedno vidi sebe kao osobu spremnu na promjene.

5. UNIVERZALNI DIZAJN ZA UČENJE - KREIRANJE ZAJEDNICE KOJA UČI

Prema *Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom* univerzalni dizajn označava oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga na način da ih mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri bez potrebe prilagođavanja ili posebnog oblikovanja. Cilj univerzalnog dizajna je omogućiti svim ljudima jednaku priliku da sudjeluju u svim vidovima društva. Univerzalni dizajn za učenje odnosi se i na didaktičko-metodičke prilagodbe u skladu s individualnim potrebama studenta i omogućavanje svakom studentu da postigne ishode učenja na njemu primjeren način, pritom ne dovodeći u pitanje akademske standarde. Akademske osoblje orijentirano studentu je zajednica koja stalno uči kako bi student (p)ostao subjektom nastavnog procesa i kako bismo osigurali svakom studentu kvalitetno obrazovanje. Tema će biti realizirana putem prezentacije osnovnih pretpostavki i načela UDL-a, putem različitih individualnih i grupnih aktivnosti, praktičnih primjera i zadataka.

6. STUDENTI S INVALIDITETOM U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI

Teme kojima se bavimo u okviru ovog dijela obuke se odnose na razmatranje uloge univerziteta u osiguravanju adekvatnih uslova studiranja studentima s invaliditetom, ali i pripreme studenata s invaliditetom za tržište rada. Pored toga, nastavnici se upoznaju sa utjecajem vlastitih očekivanja na ishode kroz objašnjavanje fenomena samoispunjavajućeg proročanstva. Utjecaj nastavnčkih očekivanja na ishode je dokazan u nekoliko izuzetno poznatih psiholoških istraživanja koja se također prezentiraju. Uz naglašavanje da je svaki student individua za sebe, prezentirani sadržaj sadrži opise problema u studiranju koji prate svaku od kategorija teškoća, te prijedloge nastavnčkih intervencija koje pomažu prevazilaženje tih problema.

2.	Naziv programa obuke	MODUL 1: UVOD U INKLUZIVNO OBRAZOVANJE Inkluzivno obrazovanje – vizija, teorija i koncepti
	Podrška razvoju programa obuke	 unicef za svako dijete
Trajanje		9 sati
Realizatori		dr. Lejla Kafedžić i dr. Lejla Osmić
Sadržaji/teme		<ul style="list-style-type: none"> • Osnovne pretpostavke inkluzivnog obrazovanja • Opažanja i utisci • Socijalna isključenost i inkluzivno obrazovanje na visokoškolskim ustanovama • Stručno usavršavanje nastavnika za inkluzivno obrazovanje • Poštivanje različitosti i podrška svim studentima-zajednička vizija

Modul **Inkluzivno obrazovanje – vizija, teorija i koncepti** sadrži osnovna saznanja značajna za razumijevanje inkluzivnog obrazovanja uopće te kao takav predstavlja prvi korak u realizaciji obuke akademskog osoblja u navedenom području. Koncipiran je tako da podrazumijeva (inter)aktivan odnos spram ponuđenog sadržaja ne samo u smislu shvatanja već i promišljanja o njegovoj svrsi čime su stvorene pretpostavke za samorefleksiju u pogledu znanja, uvjerenja, stavova i prakse odnosno vlastitih kompetencija. Temelji se na principima inkluzivnog obrazovanja a čine ga sljedeći dijelovi:

1. Uvod u inkluzivno obrazovanje
2. Stručno usavršavanje nastavnika (za inkluzivno obrazovanje)
3. Poštivanje različitosti studenata
4. Podržavanje svih studenata
5. Rad sa drugima sa ciljem unapređenja kvalitete obrazovanja i života

Inkluzivno obrazovanje je koncept najuže povezan sa modelom ljudskih prava kojim se svakoj osobi neovisno o boji kože, rasi, spolu, jeziku, invaliditetu i dr. osigurava pravo na obrazovanje. To podrazumijeva stvaranje uvjeta za uključivanje svih u obrazovni sistem.

Nastavnici su glavni akteri i nosioci obrazovnog procesa. Da bi odgovorili na zahtjeve inkluzivne prakse i sami moraju biti spremni na promjene. One se odvijaju na dva nivoa

odnosno dva pristupa: lični i sistemski. Lični se odnosi na promjenu i unapređenje vlastitih znanja, vještina i stavova temeljenih na principima inkluzije dok sistemski podrazumijeva poznavanje i razumijevanje sistema i njihove uloge u progresivnom uvođenju pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u ustanove i/ili organizacije. Nastavnici su odgovorni za svoju ulogu u stvaranju uvjeta za ostvarivanje prava na obrazovanje sve djece i kreiranje inkluzivnog okruženja u obrazovnim ustanovama.

Obuka akademskog osoblja nastavničkih fakulteta za inkluzivno obrazovanje je tako višestruko značajna. Osim što u tom procesu stiču kompetencije za rad u heterogenim grupama sa studentima različitih sposobnosti i porijekla, pripremaju se i za transfer znanja i osposobljavanje studenata budućih nastavnika za provedbu inkluzivnog obrazovanja.

Stoga je u modulu 1 istaknuta uloga nastavnika u provedbi inkluzivnog obrazovanja te potreba za unapređenjem njihovih kompetencija u tom području. Korišten je *Profil inkluzivnog nastavnika*, kojeg je izradila Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje a obuhvaćena su četiri područja: lično stručno usavršavanje, poštovanje različitosti studenata, podržavanje svih studenata i rad sa drugima. Za svaki od četiri prioriteta razvoja inkluzivnog nastavnika definirani su razvojni ciljevi koje treba postići u okviru datog područja. Pravilno definirani ciljevi odgovaraju na pitanja:

- Koje promjene i unapređenja se žele postići?
- Koji su očekivani ishodi tih promjena?
- Kako će te promjene uticati na razvoj obrazovne ustanove u cjelini?

Planiranje i realizacija obuke su u komplementarnom odnosu a jedan od značajnijih elemenata planiranja odnosi se na strukturu učesnika odnosno njihove potrebe, očekivanja ali i stepen stručnog usavršavanja. Značajno je, dakle, znati ko su učesnici: studenti budućni nastavnici, nastavnici početnici ili iskusni nastavnici? Da li su nastavnici predavači ili mentori? Upravo ovu različitost u strukturi učesnika obuke moguće je i konstruktivno iskoristiti omogućavajući učenje temeljeno na principima inkluzivnog obrazovanja.

Ishodi obuke uspješni su ukoliko potaknu na promišljanje o vlastitom znanju, stavovima, uvjerenju i pripadajućoj odgovornosti u praktičnom smislu. Spremnost na takve promjene te razvoj i unapređenje vlastitih kompetencija omogućit će i unapređenje inkluzivnog obrazovanja u najširem smislu. Stoga je važno, kroz realizaciju modula, stvoriti prilike koje će učesnicima omogućiti refleksiju na vlastitu praksu i postupanje.

Obuka bi trebala omogućiti razmjenu, diskusiju i dokumentiranje razmišljanja, očekivanja i ideja te promovirati ideje i principe inkluzivnog obrazovanja cijeneći različita iskustva koja učesnici donose sobom omogućavajući individualno učenje i stvarajući atmosferu suradnje. U tu svrhu potrebno je obezbijediti okruženje za učenje. Poticajno okruženje podrazumijeva stvaranje prilika za (aktivno) učenje a ne samo prenos informacija

dostupnih iz različitih izvora. To je moguće realizirati povezivanjem sadržaja modula sa stvarnim situacijama inkluzivne prakse u školi/fakultetu i/ili zajednici.

Refleksivna praksa nastavnika potpomognuta obukom u polju inkluzivnog obrazovanja također je jedan od načina unapređenja vlastitih kompetencija ali i vlastitog rada u navedenom području.

Jedan od motivirajućih faktora tokom obuke je vidljivost učenja odnosno mogućnost dokumentiranja učenja učesnika, vođenje evidencije o važnim rezultatima diskusija i/ili individualnog rada. Na taj način obezbjeđuje se kontinuirano evaluiranje napretka učesnika, ali i pružanje uvida u takve procjene što je značajno i za samopercepciju profesionalnog razvoja. Učesnicima je također moguće pružiti podršku u ovladavanju alatima ličnog učenja i razvoja a što bi učenje učinilo vidljivim kao što su npr. izrada portfolija ili vođenje dnevnika učenja.

Koncepte predstavljene u ovom modulu treba posmatrati kao alate za razmišljanje i usmjeravanje aktivnosti, a ne kao nešto što treba učiti izolirano od njegove primjene. U tom smislu, teoretski uvod u koncepte tokom realizacije sadržaja treba biti što kraći kako bi se osigurale prilike za aktivno razmišljanje i rješavanje problema. Na taj način intenzivirat će se i njihovo razumijevanje te omogućiti primjena na praktične probleme.

Modul 1 pod nazivom *Inkluzivno obrazovanje – vizija, teorija i koncepti* razvijen je i adaptiran za potrebe visokoškolskog nastavnog procesa i konteksta na temelju UNICEF Modula za obuku predavača iz oblasti inkluzivnog obrazovanja - *Inkluzivno obrazovanje – vizija, teorija i koncepti*.

3.	Naziv programa obuke	MODUL 2: KROZ ZAJEDNIČKI RAD DO INKLUZIVNE PRAKSE
	Podrška razvoju programa obuke	 unicef za svako dijete
Trajanje		9 sati
Realizatori		dr. Snježana Šušnjara i dr. Merima Zukić
Sadržaji teme		<ul style="list-style-type: none"> • Primjena komunikacije u razvoju profesionalnih odnosa • Suradnja radi ostvarivanja sudjelovanja • Rad s drugima u cilju unaprjeđenja kvalitete obrazovanja • Bioekološka teorija • Poticanje samodeterminacije kod studenata sa invaliditetom

Modul 2 fokusira se na načine stvaranja različitih međusobnih odnosa zaposlenih u visokoškolskim institucijama u cilju promocije inkluzivnog obrazovanja na tercijarnoj razini, odnosno u visokoškolskim institucijama. Ovaj modul se bavi omogućavanjem prilika za zajednički rad u procesu stvaranja inkluzivnih ustanova.

Modul se bavi komunikacijom ali se ne fokusira na koncepte komunikacije i načine interakcije. Ne pruža obuku o komunikaciji niti ukazuje na vještine ponašanja u odnosima. U ovom modulu se ističe potreba za razmišljanjem o drugom i drugačijem, o različitim međuljudskim odnosima, o inkluziji, o sposobnostima i znanju sudionika o ovom procesu. Kako se koriste alati koje sudionici mogu ponovno koristiti s drugima, modul pridonosi iniciranju neophodnih procesa promjene u odgojno-obrazovnim institucijama i zajednicama. Sudionici moraju biti voljni razmišljati o vlastitim obrascima interakcija, eventualnom nepostojanju pravih odnosa s kolegama i obiteljima te o posljedicama takve prakse po druge. Modul 2 se bavi polaznicima, njihovim razumijevanjem značaja odnosa, zajedničkog rada i dijeljenja iskustava. Modulom se pokušavaju učiniti vidljivim trenutni radni odnosi radi omogućavanja razmišljanja i razmjene iskustava o postojećim praksama suradnje.

Modul se sastoji iz sljedećih cjelina:

1. Korištenje komunikacije za uspostavljanje radnih odnosa
2. Razumijevanje ograničenja sudjelovanja
3. Suradnja na nadilaženju ograničenja sudjelovanja
4. Suradnja radi ostvarivanja sudjelovanja
5. ICF kao zajednički okvir

Da bi nastavnici i drugi stručnjaci u visokoškolskim institucijama radili zajedno na promociji sudjelovanja svih aktera u procesu odgoja i obrazovanja, neophodno je da budu sposobni razviti zajedničko razumijevanje ograničenja sudjelovanja. Ovaj modul vodi sudionike kroz niz aktivnosti u okviru kojih se ograničenja učenja prvo analiziraju, a zatim proučavaju s ciljem planiranja izmjena koje će omogućiti sudjelovanje studenta. Potrebno je razraditi strategije za promoviranje sudjelovanja u okviru perspektiva razvoja, nastavnog plana i programa, zdravlja i odnosa (predstavljeno u Modulu 1). Ovaj modul bi trebao omogućiti polaznicima da postanu nositelji inkluzivnog obrazovanja u svom poslu. Za to su neophodne prilike koje će ih navesti da razmišljaju o vlastitim situacijama i povezuju sadržaj modula sa svojim postupanjem.

Modul 2 pod nazivom *Zajednički rad na stvaranju inkluzivnih visokoškolskih ustanova* razvijen je i adaptiran za potrebe visokoškolskog nastavnog procesa i konteksta na temelju UNICEF Modula za obuku predavača iz oblasti inkluzivnog obrazovanja - *Zajednički rad na stvaranju inkluzivnih škola*.

4.	Naziv programa obuke	MODUL 3: OKRUŽENJE KOJE PODSTIČE INDIVIDUALIZIRANO UČENJE
	Podrška razvoju programa obuke	 unicef za svako dijete
Trajanje		9 sati
Realizatori		dr. Sandra Bjelan-Guska i Anida Manko, MA
Sadržaji/teme		<ul style="list-style-type: none"> • Situaciona svjesnost u visokoškolskoj nastavi • Prilike i prepreke u učenju i učešću studenata • Diferencirano podučavanje i personalizirano učenje • Primjena principa UDL-a u kreiranju okruženja za učenje • Primjena asistivne tehnologije u visokoškolskoj nastavi

Modul 3 se fokusira na okruženje koje podstiče individualizirano učenje. Svaki student je različit, a učenje je proces inherentan specifičnostima i sposobnostima onog koji uči, pa je zadatak univerziteta omogućiti pretpostavke da se učenje i dogodi. Iskustvo kompetentnosti, pripadanja i djelovanja je ključno za učenje, budući da samo studenti koji aktivno učestvuju u nekoj aktivnosti mogu nešto iz nje naučiti. Modulom 3 se nastoji ilustrirati kako nastavnici mogu odgovoriti na potrebe u učionici i omogućiti svakom studentu da ostvari svoje pune potencijale. Za podsjećanje, možete detaljnije pročitati o nastavnicima, podučavanju i učenju, kao i pedagogiji usmjerenoj na dijete u Brošuri 12 UNICEF-ove serije *Pristup inkluzivnom obrazovanju zasnovan na pravima za djecu sa poteškoćama u razvoju*.

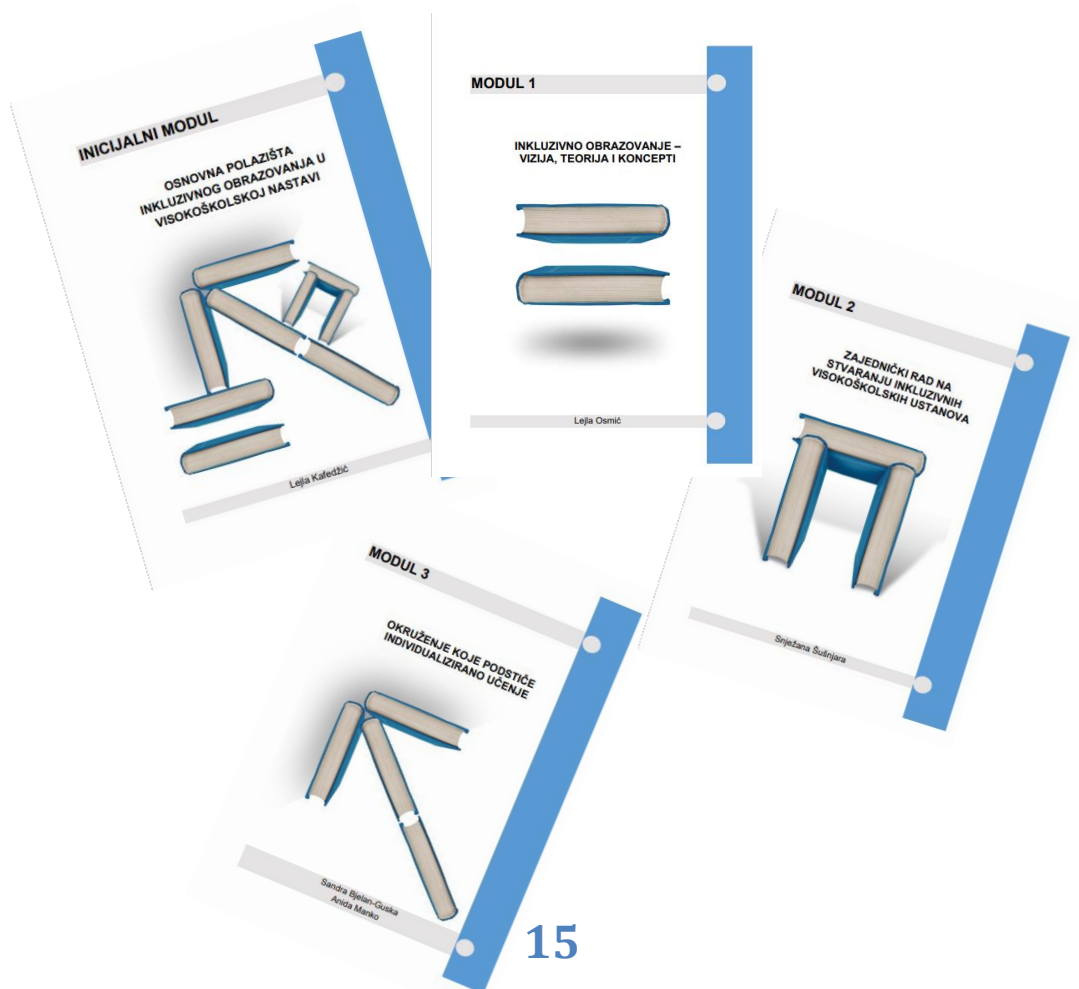
Pažnja nastavnika je tradicionalno više usmjerena na grupu nego na studente pojedinačno, pa prilikom pripreme nastavnih susreta u vidu imaju interese grupe i prethodna iskustva učenja grupe. Studenti su najčešće podijeljeni u homogene uzrasne grupe, a nastavnici očekuju i homogenost po pitanju znanja, interesovanja, stilova učenja, stilova interakcije itd. Da su svi studenti isti i da žele učiti iste stvari u isto vrijeme, onda bi grupno frontalno podučavanje bilo najefektivnije i najefikasnije. Međutim, to skoro nikada nije tako. Budući da uvjerenja i premise nastavnika o učenju imaju značajan uticaj na studente, neophodno je osvrnuti se na njih, osvijestiti ih i eksplicitno ih izraziti.

Također, pažnja nastavnika je tradicionalno više usmjerena na zadatke nego na problemske situacije, više usmjerena na sadržaj nastavnog programa nego na kompetencije studenata. Prebacivanje pažnje sa zadataka na situacije i sa sadržaja na kompetencije ne može se postići preko noći. Situacioni pristup nastavi i učenju tj. model teorije aktivnosti, koji može pomoći u prebacivanju fokusa, koristi se u svim prethodnim modulima, pa i u ovom modulu.

Nakon realiziranog Modula 3, učesnici će biti u mogućnosti:

- ✓ osvijestiti uticaj vlastite percepcije i tumačenja situacija na procese u nastavi;
- ✓ identificirati prepreke u učenju i učešću studenata u nastavnom procesu;
- ✓ argumentirati važnost diferenciranog podučavanja i personaliziranog učenja u visokoškolskoj nastavi;
- ✓ dizajnirati okruženje za učenje prema principima univerzalnog dizajna za učenje (UDL-a);
- ✓ primijeniti asistivnu tehnologiju u nastavi.

Modul 3, pod nazivom *Okruženje koje podstiče individualizirano učenje*, razvijen je i adaptiran za potrebe visokoškolskog nastavnog procesa i konteksta na temelju UNICEF Modula za obuku predavača iz oblasti inkluzivnog obrazovanja - *Okruženje koje podstiče individualizirano učenje*.

Obuku kroz tri modula akademsko osoblje može odabrati pohađati u cjelini ili odabrati pohađati samo pojedinačne module.

Modularnu obuku do sada je pohađalo **više od 100 polaznika** (nastavnika/saradnika/stručnih saradnika/uposlenika Studentskih i drugih službi organizacionih jedinica Univerziteta u Sarajevu)

Modularna obuka je prilagođena i nastavnicima osnovnih i srednjih škola.

Modularnu obuku do sada je pohađalo **90 polaznika** – nastavnika osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo i članova Mobilnog stručnog tima Kantona Sarajevo.

Modularna obuka je u uvjetima panedemije virusa COVID-19 bila realizirana **u učioničnom i online modelu.**

Za sve dodatne informacijama o programima obuke:

Ured za podršku studentima
Univerzitet u Sarajevu
Kampus Univerziteta
Zmaja od Bosne br. 8
tel: +387 33 668 251
e-mail: ured@unsa.ba

